

Варто зазначити, що механізмом, який найбільш широко використовується для підтримки ліквідності банківської системи із усіх вищезазначених, є операції РЕПО з купівлі короткострокових урядових векселів. Термін погашення за такими операціями, як правило, становить від одного тижня до трьох місяців, однак він може бути подовжений, за винятком комерційних паперів, до шести місяців (є деякі операції, термін погашення за якими становить менше одного тижня).

Що стосується постійно діючих ліній ліквідності, то Банк Японії регулярно проводить пряму закупівлю державних облігацій (наразі такі операції здійснюються двічі на місяць), варіюючи кількість транзакцій таким чином, щоб збільшити кількість ліквідності в області. Для короткострокового забезпечення ліквідністю спостерігається зміщення акцентів від операцій на відкритому ринку, з використанням комерційних цінних паперів, до операцій з використанням державних цінних паперів.

Що стосується постійно діючих механізмів, то починаючи з березня 2001 року Банком Японії запроваджено новий додатковий механізм ломбардного кредитування (Complementary Lending Facility), через який надаються кредити контрагентам на їхнє прохання під прийнятне забезпечення. Для таких кредитів застосовується офіційна облікова ставка, і вони, як правило, надаються у формі кредитів overnight. Проте термін повернення їх може бути продовжений до п'яти робочих днів. Щоб отримати доступ до таких кредитів, банківські установи повинні зробити запит до Банку Японії за 30 хвилин до закриття інформаційно-розрахункової системи BOJ-NET.

На додаток до механізму ломбардного кредитування Банк Японії також може надавати кредити контрагентам, за умови наявності прийняттого забезпечення, на свій розсуд, якщо визнає, що це необхідно, з метою забезпечення нормального функціонування та підтримання стабільності фінансової системи.

І. П. Івашова, ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНИМИ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ, ДОГОВОРІВ ПОРУКИ, ІПОТЕКИ ЧИ ЗАСТАВИ ЗА ЗВЕРНЕННЯМ ОДНОГО З ПОДРУЖЖЯ

Стабільне та ефективне функціонування кредитно-фінансових інститутів є необхідною умовою розвитку економіки будь-якої держави. Інтеграція вітчизняної фінансової системи в міжнародну

стала причиною того, що світова фінансово-економічна криза негативно вплинула на вітчизняну фінансову та банківську систему. Через це в українському банківському секторі погіршився стан справ з ліквідністю, відбулося швидке зростання курсу іноземної валюти, істотно зменшилися доходи населення та з'явилися інші негативні чинники, що призвело до великої кількості судових спорів щодо виконання кредитних договорів, договорів банківського вкладу, забезпечення договірних зобов'язань, звернення стягнення на заставлене майно, визнання договорів кредиту, поруки, застави, іпотеки недійсними тощо.

Відповідно до ст. 65 Сімейного кодексу України дружина та чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою. При укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя. Дружина/чоловік має право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її/його згоди, якщо цей договір виходить за межі дрібного побутового. Вважається, що кредитний договір, договір поруки, застави чи іпотеки виходять за межі дрібного побутового, а отже, повинні укладатися зі згодою другого з подружжя. У протилежному випадку ці договори можуть бути визнані недійсними в судовому порядку. Але на практиці такі справи вирішуються по-іншому. Так, відповідно до Узагальнення судової практики розгляду цивільних справ, які виникають з кредитних правовідносин (2009–2010 рр.), що було зроблено Судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду України від 07.10.2010, було роз'яснено, що ст. 65 Сімейного кодексу України не розповсюджується на укладення одним із подружжя кредитного договору, договору поруки, іпотеки чи застави. Пояснюється це тим, що при укладенні кредитного договору не відбувається розпорядження спільним майном подружжя, оскільки кредитний договір є правочином щодо отримання у власність грошових коштів і не створює обов'язків для другого з подружжя, а лише для позичальника як сторони договору. Щодо поруки, то вона є способом забезпечення виконання зобов'язання (як правило, грошового), а не правочином щодо розпорядження майном, яке належить поручителю, тому договір поруки не створює обов'язків для будь-яких інших осіб, крім сторін за договором. Укладення ж договору іпотеки чи застави взагалі не вважається розпорядженням спільним майном, необхідно враховувати лише вимогу щодо згоди співвласників майна (ст. 578 ЦК України). Отже, на практиці виникають дуже проблемні ситуації, коли чоловік або дружина, укладаючи кредитні договори або договори поруки чи

застави з приводу спільного майна без згоди іншого з подружжя, можуть погіршити майновий стан сім'ї, що, в свою чергу, значно обмежує майнові права подружжя, передбачені Сімейним кодексом України.

Івашова І.П. Правові аспекти визнання недійсними кредитних договорів, договорів поруки, іпотеки чи застави за зверненням одного з подружжя / І.П. Івашова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24–25 жовтня 2013 р.): у 2-х т. – Суми: УАБС НБУ, 2013. – Т.2. – С. 104–105.